

Bc. Martin Zelinka, „Všichni kolem nich jsou nepřátelé“ – Češi a Češky v izraelském dobrovolnickém programu Sar-El (Diplomová práce FHS UK: Praha, 2024)

POSUDEK VEDOUCÍHO

PhDr. et Mgr. Petr Wohlmuth, Ph.D.

Diplomová práce Martina Zelinky se zabývá aktérskou reflexí účasti v izraelském dobrovolnickém programu Sar-El, který poskytuje možnost občanům jiných států, mimo jiné i České republiky, sloužit (beze zbraně) v izraelských ozbrojených silách. Práce, ukotvená v interpretativním post-positivistickém paradigmatu orální historie, se vyznačuje—což je v současném kontextu další „horké“ fáze středovýchodního konfliktu obzvláště cenné—poměrně vysokou reflexivitou a zaujetím pozice hodnotové neutrality. V úvodu naznačená snaha „nevynášet etické soudy,“ (8) byla v práci až na drobné nepřímé výjimky dodržena, což pozitivně ovlivnilo kvalitu textu. Autor dobře reflektuje vlastní pozicionalitu.

Na diplomové práci, představující vůbec první český rozsáhlejší odborný text na dané téma, je od počátku viditelná jeho v kontextu v dnešní době běžných vysokoškolských kvalifikačních textů nadprůměrná úroveň. Teoreticko-metodologické *Credo*, reflexe aktuálního stavu poznání i kulturně-historický kontext problematiky, velmi podstatný pro pozdější interpretativní průnik do historické subjektivity narátorů, jsou zpracovány velmi dobře. Autor také od počátku reflektuje etickou rovnu výzkumu, což ho mj. vedlo k důsledné anonymizaci všech narátorů.

Na práci je nutné ocenit také to, že představuje jeden z mála textů, který reflektuje skutečnost, že jádrem odborného orálně-historického textu je prezentace interpretativní práce s prameny: tyto oddíly práce jsou nejdlejší a v textu jasně dominují. Již interpretace aktérských narativů každodennosti na izraelské vojenské základně se autor správně soustřeďuje na to, jak si čeští dobrovolníci od počátku sami konstruují imerzivní prvky svého vyprávění, které je úzce propojují s izraelskými vojáky (společné rituály vztyčování vlajky a zpěvu izraelské státní hymny, společné stolování, zpěv českých a izraelských písní, společné hraní volejbalu, doprovázené „bezstarostným“ odkládáním útočných pušek „na hromadu“ (37) apod.) Autor také porozuměl instituci tzv. *madrich*, neboli vojaček, sloužících jako zprostředkovatelé mezi vojáky a dobrovolníky a pomáhajících produkovat pro dobrovolníky přátelské a na první pohled „rovnostářské“ až neformální prostředí. „Inkluzivita izraelské militární kultury,“ slovy autora, je zkou-

mána například na fenoménu začleňování handicapovaných aktérů do armády, což je fenomén v jiných ozbrojených silách nevídaný. (46–47)

To mělo za následek relativně rychlou integraci dobrovolníků, kteří se přímo „prali“ o práci ve zbrojnici vojenského útvaru, kde čistili a kontrolovali zbraně, třídili munici a rychle se tak integrovali do armádní „gun culture.“ (53) Výsledkem byla „militární fascinace“, plynoucí z možnosti rutinně „sahat“ na dříve jen prostřednictvím ikonografických reprezentací obdivovanou izraelskou armádní techniku, např. včetně tanků Merkava: „Plazil jsem se po těch tankách nahoru, dolů, dovnitř. Pro mě to byla zábava, a hlavně bylo to v mém milovaném Izraeli,“ zmínil jeden z narátorů. (55) Programu se evidentně velmi rychle dařilo (re)socializovat naprostou většinu narátorů-dobrovolníků tak, aby logistickou službu, například práci v kuchyni, pokládali ze viditelně méně žádoucí a prestižní, než službu, zahrnující přímý kontakt s vojenskou technikou.

Autor celou tuto problematiku výborně interpretativně shrnuje do konceptu „gamifikace vojenské zkušenosti“, který je evidentně klíčový pro vysoce efektivní integraci dobrovolníků do rutiny izraelské armádní služby. Sociální role dobrovolníků je evidentně promyšleně a dopodrobna nastavena tak, aby během svého pobytu mohli prodělat relativně „bezbolestný“ přechodový rituál integrace do izraelské armády a diskurzu její militární kultury—a zdaleka se vyhnout naprosté většině kontroverzních a „tvrdých“ stránek armádní zkušenosti. Dobrovolníci tak například nepřikládali hlubší významy tomu, když se stali svědky nebo protagonisty nácviku protipovstaleckého vedení boje zblízka (CQB) v maketě palestinské vesnice. Dobrovolníci ve svých narativech projevovali silnou akulturaci ve smyslu přijetí izraelské „siege mentality“ (mentality obležení), argumentované politicky, vojensky i civilizačně, a to velmi efektivně i v případě těch, kteří např. nemají v rodinné paměti žádné trauma holocaustu.

Na práci oceňuji to, že autor klidným analytickým stylem dokázal přistoupit k mimořádně kontroverznímu tématu a přinést v kontextu české účasti na programu Sar-el významná interpretativní zjištění. Ze všech uvedených důvodů proto práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm výborně, tedy „1“.

V Praze, 23. 5. 2024

PhDr. et Mgr. Petr Wohlmuth, Ph.D.